

I. AASTAKÄIK

№ 9

SEPTEMBER 1924

Lasteleht

Registrite

13096.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

ILMUB KORD KUUS

TALLINN

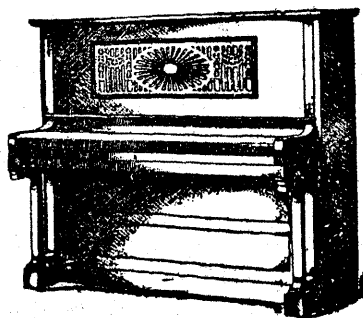
KÕIGE SUUREM KLAVERIVABRIK EESTIS

ASTRON A/S

* *

Valmistab oma vabrikus
kõrgeväärtuslisi:
tiivklaverisi, pianino-
sid, harmooniumisid ja
grammofonisid

* *

* *

Kodumaa ja väljamaa
kunstnikkude poolt
maailma kõige paremate
mänguriistade
vääriliseks tunnistatud

* *

TARTUS, AIA UUL. Nr. 67 * Kõnetraat Nr. 468

Asut.
1872

Asut.
1872

OSKAR HEINE

end.
J. Moritz'i

KLAVERIVABRIK

Tartus, Tähe uul. 114. Kõnetr. 4-82

On kõige vanem sellel alal spe-
tsiaal-tööstus Eestis ja soovitab
kõrge väärtusega, ilusa kõlaga
puhtalt väljatöötatud pianinosid,
mitmesuguses suuruses.

Tallinna
esitus: **Karl Jürgenson,**
Kuninga uul. 5.

„MUUSIKALEHE“

üksikuid numbreid müüvad järgmised raamatukauplused:

- Tallinnas:** Pihlakas, „Rahvaülikool“, Ploompuu,
„Päevaleht“, „Esto-Muusika“, Ajalehe müüjate
artell, raudteajaama raamatukapp.
- Tartus:** „Postimees“, Kaarna, Ajalehe müügi artell,
J. Raudsepa trüükikoda, o/ü „Esto-Muusika“
abik., Peeter Ilves, kirjastus „Sõnavara“.
- Narvas:** J. Koikson, raudtee jaama raamatukapp.
- Pärnus:** A. Kung, Opetajate O.-ü. „Liit“.
- Viljandis:** H. Leoke, „Valgus“, Rennit.
- Rakveres:** J. Priimann, N. Erna.
- Haapsalus:** Tamverk, J. Kopel.
- Paides:** Seidelberg.
- Valgas:** „Kultura“, Lepik-Saar, pr. Kauke.
- Võrus:** S. Songi, J. Paju, „Täht“.
- Petseris:** Piirisild.
- Kuresaares:** T. Liiv, Saaremaa kirjastus-ühisus.
- Tapal:** J. Luuk.
- Narva-Jõesuus:** J. Retsnik.
- Antslas:** K. Kivi.
- Amblas:** J. Öun.
- Aegviidus:** Tomasov.
- Mustvees:** Martinson.
- Kosel:** Tollmann.
- Keillas:** G. Kulp.
- Türi-Allikul:** Rumvaldt.
- Võhmas:** Pokhof.
- Suure-Jaanis:** J. Mutli.
- Tõrvas:** A. Ilisson.
- Tarvastus:** J. Lapp.
- Irboska jaamas:** einelauapidaja.
- Lehtses:** O. Hinzenberg.
- Varbolas:** Joh. Kraut.
- Elvas:** raudteejaama raamatukapp.

EESTI LAULJATE LIIDU

MUUSIKALEHT

Vastutav ja tegev toimetaja: Juhan Aavik, Tartu, Viljandi uul. 17, k. 2. — Väljaandja: Eesti Lauljate Liit.
Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Müürivahe uul. 16, Eesti Lauljate Liit — Ajakiri Muusikaleht.

Tellimishind: ühes saatekuludega aastas: 400 m., poolaastas 200 m. Üksik number 30 m., noodilisaga 50 m.

Sisu: Muusikalised päevamured ja kriisid. — Juh. Aavik. Mis teeb viiulimängu ilusaks? — Joh. Aavik. Laulupidustused Wembleys, Inglismaal (piltidega). — P. Ramul. Pildid laulu- ja muusikakooride arenemisest Põhja-Eestis (järg). — T. Laur. Kroonika. Meie kirjasaatjailt. Intermezzo. Lauluseltsidele, laulukooridele. Õiendus. Pildid: Anton Kasemets. — Dr. mus. Charles Harris. — Briti näitusel esinend segakoor. — Staadion Wembleys.

Muusikalised päevamured ja kriisid.

Juh. Aavik.

Eesti kunst pole just kunagi kiidelda võinud soodsate oludega, milledest on tingitud kunsti loomulik edu ja areng. Praegusel ajal on aga tundemärksid ilmsiks tulnud, mis sunnivad oletama, et lugu selles asjas veel halvemaks hakkab minema. Ma puudutan ainult muusikalisi küsimusi, kuigi teistel kunstialadel sarnaseid väärseisukordi samuti võiks leida.

Ajalehti lugedes ja ümbervaadates on mulle järgmised faktid silma puutunud. Estoonia sümfoonia orkester on likvideeritud. Vanemuise suvekontserdid sarnase suure defitsiidiga töötanud, mis nende edasikestmise kahtlaseks teeb. Muusikakoolid Tallinnas ja Tartus kannatavad majanduslike kitsikuse all rohkem kui enne, mis ei lase nende tööst sarnaseid tagajärgi saavutada, kui see normaal oludes olla võiks ja olema peaks. Selle tagajärjel on õperaha Tallinna Konservatooriumis märksa kõrgendatud. Kultuurkapitali säädus, mille päale meil suuri lootusi pandi, ei saa ikka veel valmis, olgugi et juba mitu aastat selle kallal töötatakse. Tallinna paremate ja suuremate segakooride juhid lahkuvad ametist. Kuigi need kurvad nähtused ühenduses on meil praegu valitseva üldise majandusliku kriisiga, ei saa siiski mainimata jätta, et siin suurel määral mõduandev on üldine plaanikindlusetus kunsti poliitikas, suur passiivsus nii seltskonna kui ametlikkude orgaanide poolt

muusikaliste küsimuste selgitamisel, muusikaliste päevamurede lahendamisel. Meil nagu ei suudeta ikka veel selgeks teha, mis-suguseid võimalusi meie muusikaelu vajab, et täita neid ülesandeid, mis ühe noore, euroopalise tasapinna päale prätendeeriva riigi rahvuskultuur sellelt nõuab. Sellest on palju kirjutatud, palju räägitud — ei tahaks seda jälle kõrdama hakata, kuid selge on, et me muidu kiratsevast seisukorrast välja ei saa, kui enesele selgeks ei tee, mida meil tarvis on ja mis pärast meil seda tarvis on.

Kui me kultuurrahvaks tahame saada, siis peavad meil ka muusikakunsti alal olema asutused, mis võimaldaks suurte kultuurrahvaste kultuurist ammutada, ühtlasi aga ka oma kultuuri luua. Meil Eestis peaks siis olema vähemalt üksigi korralik sümfoonia orkester, mis plaani- ja järjekindlalt publikut tutvustaks kõigi rahvaste sümfoonilise literatuuri shedöövritega ja teeks seda võimalikult häas ettekandes. Praegu aga meil Eestis sarnast asutust ei ole ja seda tuleb tõsiselt kahetseda. Mul oli hiljuti juhus Riias olla, kui Soome dirigent Robert Kajanus, kes sääl kontserti juhatas, jutuaJamisel tähendas: Estoonia orkester on „kaput“, kus juures ta mult küsis, mispärast sarnane korralik orkester ära lõhuti. JutuaJamine sündis Läti muusikameeste osavõttel. Ma pean ütlema, et harva olen läbielanud sarnast

piinlikku momenti, tundes oma rahvusliku asja korratusoleku pärast häbipuna palgele tulevat. Kuid mitte ainult häbipuna ei kannu Eesti kultuur selle tagajärjel, vaid palju suuremaid kaotusi, kui siin mitte aegsasti abi ei leita.

Orkestri vähendamise läbi ei ole mitte ainult sümfoonia kontsertidele hoop antud, vaid ka Estoonia ooper saab siin tublisti kannatada. Estoonia uue hooaja tegevuskavast kirjutab hra P. O. „Päevalehes“:

„Endise 40-liikmelise orkestri asemel algab ooper tänavu oma tööd 24-mehelisega. Sellele vastavalt on tulnud repertuaarist maha kustutada kõik, mis nõuab suuremat instrumentaalset aparati — näit. Tshaikovski „Pada emand“ ja iseäranis Wagneri „Lendav Hollandlane“. Kuid siiski tahab teater oma läinud aastal võetud programmile sel alal vähemalt arvugi suhtes truuks jääda ja tänavuselgi hooajal ikkagi jälle neli uut ooperit lavastada. Need on: Smetana „M ü d u d m õ r s j a“, Gluck'i „O r p h e u s“, Massenet' „M a n o n“ ja Puccini „T o s c a“.“

See troost ja optimism on aga natuke petlik, sest ega viimasedki ooperid puuduliku orkestri all palju vähem ei kannata, kui Wagner ja Tshaikovski. Selles asjas väljendub väga tavavalt ka prof. A. Lemba omas teatri arvustuses „Vaba Maas“, kus ta muu seas kirjutab: „Õeldakse, et Wagneri ja Tshaikovski ooperisid ei saa selle orkestriga mängida. Aga kas siis Puccini, Massenet ja Smetana pole mitte nüüdisaja orkestrile oma partituurid kirjutatud?“

Võib ütelda, et Estoonia teater selle tagajärjel hakkab kultiveerima pääasjalikult ooperi shanri, mida tõendab ka fakt, et tänavusel hooajal ühtgi ooperi etendust pole olnud.

Mulle näib, et asja, vähemalt sümfoonilise muusika suhtes, võiks märksa parandada, kui organiseerimist natuke teisele alusele säada. Selle tõestamiseks lubatagu mulle teha väike ekskursioon teatri valda. Eestis on kolm teatrit, mis saavad riigikassalt suuremal määral toetust. See toetus ulatab kindlasti kuni 10 miljoni margani aastas. Need teatrid on: Tallinnas „Estoonia“ — käsitab ooperit, operetti ja draamat, „Draamateater“ — käsitab draamat; Tartus „Vanemuine“ — käsitab operetti ja draamat. Selle juures valmistab iga teater omale eraldi dekoratsioonid, kostüümid, tükki-

tõlkeid jne., mis sagedasti paralleelselt tehakse, nagu mineval aastal „Madame Pompadour'iga“ ja mis igale teatrilile mõtu sadatuhat maksma läks. Loomulikult oleks aga küllalt, kui Tallinnas üks hää draamateater ja ooper, tegutseks. Viimasega võiks ju ooperett esialgu ühenduses olla, kuigi nende kahe shanri stiililine lähedalolek esimesele just kasuks ei ole. Üldse pole opereti küsimus tähtis — see tasub end ise ära ja ei olegi tarvidust seda riigi abirahadega ülal pidada. Esialgu võiks aga nad ühes olla, sest ooper ei suuda igapäev mängida, ega pole ka nii palju kuulajaid.

Tartus aitaks ühest häast draamatrupist küllalt, kuna Tallinna ooper ja operett siin sagedaid külaskäike võiks teha.

Kujutame nüüd ette, et need ülesloetud asutused ei olegi iseseisvad asutused, vaid nad töötaksid suure ühisasutusena ühise keskjuhatuse all, kus töö nii koordineeritud, et võimalikud on üksikute jõudude ja terete truppide ümberpaigutamised ühest linnast teise, mis märksa värskendab ettekanet ja annab võimaluse üht tükki palju kauem repertuaaris pidada, mille tõttu aga jälle järgmist uut tükki palju pikema aja jooksul ja põhjalikumalt ette valmistada võib. On selge, et selle tagajärjel tõuseb märksa ettekannete kunstiline tasapind ja teater saab tõesti selleks kunsti-kultuuriliseks teguriks, mis ta peenendatud kultuuriga rahvas-
tel on.

Ühise Tallinna ja Tartu teatri võrku võiks ka veel Valga tõmmata, mis raudtee otseühenduse suhtes raskusi ei tee ja teatri tegevusele veel laiema ulatuse annab.

Kui nüüd teater sarnasel alusel on organiseeritud, mis niihästi majanduslikke kui ka kunstilisi soodustusi lubab, siis on loomulik, et ka sümfoonia orkestri küsimus sellega võidab. Viimane oleks Tallinna ooperi juures, kus ta ühtlasi ka sümfoonilise muusika alal tegutseks, andes ühtlasi järjekindlalt kontserte ka Tartus (ütlemele esialgu paar korda kuus). Suvel aga võiks see valmis orkester Tartu Vanemuises mängida. Kõik see keeruline aparaat oleks üks asutus, millele riik üldise toetuse määrab, alluks juhatusesele, mis koosneks pääasjalikult asjatundjaist nii kunstilisel, kui teatermajanduslikul alal. Kas see on riigi ehk eraasutus, see ei ole põhimõtteliselt tähtis. Estoonia ja Vanemuise seltsid astuksid aga ruumide tar-

Anton Kasemets,

*kes hiljuti lahkus Tallinna Koolinoorsoo Liidu
Muusika Ühingu segakoori juhataja kohalt.*

vitamise suhtes selle — ütleme „Eesti teatrite juhatusega“ vastavasse lepingu vahekorda.

Muidugi on selle organisatsiooni loomise juures vaja lahendada palju keerulisi üksikasju, kuid hää tahtmise juures ja olukorra nõuete sunnil peab nendest üle saama, milles kahtlust ei ole.

Tahtsin veel puudutada üht negatiivset nähtust, mis töö tagajärgede suhtes iseäranis kunsti alal väga halvasti mõjub. See on, kui ettevõtja orkestri ega teatri tegelaste vastu korralikult oma kohuseid ei täida, nimelt palgamaksimise suhtes. Viimases asjas on Vanemuise tegelaste poolt väga palju nurinat kuulda. Olen kuulnud, et sääl suveorkestri liikmetel ligi pooleteise kuu palk olla veel praegu saamata. Kui arvesse võtta, et

hooaeg ainult 3 kuud pikk oli, siis seisame küll kurva pildi ees ja küsime, kuidas sarnastes oludes orkestrandid üldse end elatada saavad ja kuidas sarnases õhkkonnas kunsti tehakse. Vanemuise kohta on sarnased jutud viimasel ajal päris krooniliseks saanud. Kaevatakse, et päälle korratu palgamaksimise oldavat tegelaste vastu veel hoolimata ja ebaviisakas, mis on loonud sarnase õhkkonna, et sääl töötamine kerge ei ole. See õhkkond olla tekkinud pääasjalikult just Vanemuise asjaajaja taktikal. Need kaebtused pole ilma põhjusest. Seepärast tuleb küll tõsiselt soovida, et lugu selle poolest paraneks, sest kunst, mille teenistusse Vanemuine end on rakendanud ja viimase hää nimi võivad selle all kannatada. Siin juures tõuseb ka tahtmata küsimus: Kas sarnane õhkkond ja Vanemuise suviorkestri suur puudujääk mitte ühenduses ei ole kui põhjus ja tagajärg?

Eelpool puudutatud kultuurkapitaali ja muusikakoolide küsimused on ka niivõrd tähtsad küsimused meie kultuurielus, et neid avalikult veel arutatakse, just nüüd, kus nad lähemal ajal Riigikogus säädusandlisel teel ühel ehk teisel viisil ära otsustatakse. Kultuurkapitaali sääduse eelnõu on nii palju muudetud, kärbitud ja parandatud, et praegu enam meeski ei ole, kuidas ta lõpulikult kujul jäi. Tahaks ainult soovida, et ta rutem sääduseks saaks, et meie vaimlise kultuuri elulised huvid sellelt kindlat alust ja tuge leiaks.

Muusikakoolide kohta sooviks, et see küsimus Riigikogus ometi kord lahendataks. Olgu nad riiklikud või eraasutused, kuid mõlemale kõrgemale muusikakoolile nii Tallinnas kui Tartus peaks võimaldatama soodsad majanduslikud tingimused tagajärjekaks töötamiseks. See on otstarbekohase organiseerimise juures meie majanduslikkudes oludes täiesti võimalik.

Kõigist ette toodud väidetest järgneb, et oleks tarvis üles säada põhjooned, milledele me võiksimme rajada oma kunstielu, teiste sõnadega — välja töötada rahvusliku kunstipoliitika programm. (Olen siin rääkinud muusikast ja teatrist, kuid ega vist kujutav kunst ja kirjanduski oma seisukorraga rahul ei ole.) Me elame juba kuuendat aastat Eesti vabariigis, kuid paraku, puudub meil seni seesugune poliitika. Kui imelik see ka kõlab, kuid kahjuks on see tõsi. Ükskord on aga ometi tarvis seda teha, ehk muidu ärgu prä-

tendeeritagu meil kultuurrahva nime pääle; mida armastatakse suhu võtta igal pidulikul ja mittepidulikul juhtumisel. Siin juures tulevad võrdlusena meele meie naabermaad, kes ka on noored riigid, kuid kus kunstielu on suudetud palju soodsamatesse oludesse viia. Rääkimata Soomest ja Poolast oleme ka Lätist mitnes asjas taga ja kui nii edasi läheb, nagu seni, siis läheb ka Leedu, see

maa, kus Vene surve all enne peaaegu mingisugust rahvuslikku kultuuri ei olnud, meist varsti mööda.

Oleks seepärast väga soovitatav, kui Haridusministeerium korraldaks asjaosalistest nõupidamised, kus võiks kunstiküsimuste lahendamist harutada ja välja töötada põhimõtted ja mingisugune kaugema ulatusega kindel kava.

Mis teeb viulimängu ilusaks?*)

Joh. Aavik.

Viul on üks tähtsamaist muusikariistadest, ja sooloinstrumendina vahest kõige tähtsam ja mõjuvam. Selleks on ta tõusnud oma tooni painduvuse ja ekspressiivsuse tõttu. Viulimängu hurmavus on otse vanasõnaliseks saand. Seepärast on suurimad komponistid ka viulile loond — Bach, Mozart, Beethoven, Mendelssohn, Brahms, Bruch, Tshaikovski, Grieg.

Kuid viul ei ole kõigi mängijate käes kaugeltki ühesuguselt ilus. Ühegi mänguriista mäng ei paku nii pööraseid vahesid: ühelt poolt vastik, kõrvust läbilõikav kägin, piiksumine, saagimine — teiselt poolt imeilus laulev ja unistama panev toon. See suur vahe on arusaadavasti algajate ning vilunud mängijate vahel. Aga ka viimastelgi pole see ilu suhtes kaugeltki ühesugune: ühede mäng mõjub, veetleb, hurmab, teiste oma tundub kuivana ning jätab külmaks. Juhtub sedagi, et mõne dilettandi, kinomängija mäng, kel suurt tehnikat ei olegi, on veetlevam kui mõne elukutselise kunstniku oma. Õeldakse siis, et ühel küll on tehnikat, aga ei ole ilusat tooni, ei ole tundmust või hinge, kuna teine, ehk küll väiksema tehnikaga, mängib suurema tundmusega.

Kahtlemata on paremal muusikalisel arusaamisel ja tundlusel oma mõju (kusjuures muusikaline tundlus sugugi veel ei tähenda üldist hingelist tundlust: koguni tundetoored inimesed võivad üsna tundeliselt mängida, nagu keegi on tabavalt ütelnud).

Viulimängu „tundlust“ aga tõstab tähtsal, otse olulisel määral üks puht-tehniline asjaolu ja võte, mille mõjust ja tähtsusest viulimängijad, koguni viiuliõpetajad enamasti on vähe teadlikud ja vähe hoolivad. See on

v i b r e e r i m i n e, nimelt õige, ilus vibreerimine (sest on ka halba olemas, nagu allpool seletatakse).

Vibreerimine või vibraato ilmub teatavasti ses, et hääle kõrgus perioodiliselt ja teatava kiirusega natuke tõuseb ja langeb üle oma normaalpiiri, s. o. üles-alla detoneerib. See saavutatakse viiulil sellega, et sõrmeots keelel keele pikkuse suunas edas-tagasi liigub, niiviisi helisevat keeleosa perioodiliselt lühendades ja pikendades.

Seda vibreerimist teevad või püüavad teha peaaegu kõik, või lihtsalt kõik viulimängijad, mispärast viulit mängides kätt harilikult väristetaksegi. Kahjuks aga ei kõla see vibraato mitte kõigil nii, nagu peaks, ega anna seda ilusat efekti, mis ta peaks andma. Niisugusel korral ei ole vibreerimine õige. Missugune aga siis õige vibraato? Õige vibraato, see mis tõesti tooni ilu tõstab ja mängu veetlevaks teeb, peab täitma teatavad tingimused. Nimelt see peab olema:

1) paraja kiirusega, 5 kuni 6 edas-tagasi-võnkumist sekundis (Rau järele); alla ja üle selle ainult erandlikult, erakordiste efektide saavutamiseks;

2) teatava ühesugususega, regulaarsusega võnkumises, s. o. võnked ei või olla korratumad, ebatasased, vaid peavad andma nagu reeglipärase lainelise joone mulje, kusjuures võngete haripunktid ei tohi ebasümmetriliselt kõrgele tendeerida;

3) ümarasti, pehmesti, sulavasti rulluv, heljuvalt, lainetav, mitte nukeline, konarlik, kohmakas; see on väga oluline tingimus ja suuresti seotud eelmisega;

4) tooni igakordsele muusikalisele laadile vastava tugevusega, s. o. mitte üleliia laia-ega peenevõnkeline;

*) Autori soovil keel toimetuse poolt muutmata.

5) ühesuguselt jätkuv ja edasikestev toonilt teisele siirdudes.

Paneme mõningaid neist tingimustest eraldi tähele. Kõigepäält neljat. Mõnil mängijail, nimelt eriti dilettantidel on see viga, et nad ainult tooni keskel natuke vibreerivad, kuna tooni algus ja lõpp jääb vibreerimata. Seda sünnib iseäranis kui eri toonid üksteisele järgnevad: tooni vahetus nagu takistab, segab, katkestab vibreerimist. Mõned jälle ainult tooni lõpupoole saavad vibraatoga hakkama, seda siis kramplikult kiirendades. Õige vibraato aga peab ühetasaselt teostuma kogu tooni jooksul; ühelt toonilt teisele minnes ei tohi sündida ühtki peatust ega katkemist ega ka kiirenemist vibreerimises, vaid see peab ühesuguselt edasi jätkuma kogu meloodilise fraasi jooksul (vibreerimise tempo muutmine — kiirendamine või pikaldamine — võib sündida vaid erandina ja siis tahtlikult sellekohase mõju saavutamiseks). See on tähtis nõue ja tingimus vibraato suhtes.

Tempo suhtes tähendetagu veel seda, et hää ei ole liig kiire ega ka liig aeglane vibraato. Liig nobe vibraato ei anna kantileenis seda ilusat huugamist, eriti madalamais toonides, ega tekita ka seda rammusat, mahlakat tooni, mis ta peaks; nobe vibraato kõlab enam lühemate toonide (nootide) särastamiseks. Liig aeglane aga ei tekita küllalt õiget vibreerimise muljet. Kes parajat vibreerimist ei saa, vaid kaldub ühte neist kahest pahest, kas liig närviliknoredasse, või liig aeglasse vibraato, sel ei ole hääd vibraatot ega saavuta selle ilusat mõju.

Kõige tähtsam ja raskem on kolmas omadus (mille õige täitmine kõigi muude teostamise nagu endast kaasa toob) — pehme, sulav, heljuv rulluvus. See ongi — ühenduses paraja kiirusega — õige, s. o. ilusa vibraato päätingimus. Sellest vibraatost, — mis, selle järele kuidas tarvis, on kord rammusalt rulluv, kord imeõrnasti heljuv, kord uhkesti särav, alles saab viuli toon selle iluduse ja nõiduvuse, mis talle omaseks kiidetakse. Jah, siis alles tekib see ehtne, tüübiline ilus viiulitoon, millest räägitakse niipalju imelugusid. See siis kaotab oma ainelise laadi, see immaterialiseerub, saab heljuvaks, õhuliseks, hingeliseks, sel on isesugune seletamatu luule. Isegi lihtne, kulund viis saab sellega huvitavaks, värskemaks, sellesse ilmub korruga ootamata ilusid, aaimata ekspressiivsusi. Kui selle lisaks tule-

vad veel ilusad libistamised (portamentod) ja kõik see sünnib hääli viiulil, siis kantileenikohad saavad imeilusaks, need on täis pakitsevat õnnetunnet, enamasti aga nii unistav-igatsevad nagu mingi kauge kadund ülimate ilu ja õnne järele, nii et see paneb otse südame valutama. Viimane on iseloomulikum ja ilusaim mulje, mis hääli viiulimängu annab.

Jah, see on siis ainulaadne hääli ja mulje. See on *sui generis*. Ei ükski muu muusikariist ei ärata nii intensiivselt emotsionaalset meeleolu, ei kornett, mille hääli on küll uhke ja nukker ühtlasi, ei flööti, veel vähem klarinett. Ainult inimhääli ja laul võivad sellega võistelda, aga ainult siis, kui see on tõesti hääli ja ilus*).

Mitte-viulimängijad vahest ei saagi teadlikuks, et just vibraato suurel määral annab mängule selle ilu ja hurmavuse. Nad tajuvad vaid selle muljet. Samuti ei märka nad, et mõjutuma ja vähe meeldiva mängu põhjuseks on sageli halb vibraato või selle puudumine. Mõned vahest ei ole juhtunud kuulmagi tõesti ilusat vibraatot. Neil siis veel ei ole aimu ega ettekujutustki viiulimängu võrratumast ilust.

Muidugi ei ole vibraato ainus element hääli viiulimängus. Poognal on teine oluline tähtsus: see annab toonile ja üldse mängule ta kindluse, puhtuse, ta dünaamilised ja fraseerivad nüansseerimised, üldse ta karakteri. Kuid — ja seda tuleb äärmise energiaga terutada — ilma ilusa vibraatota on kõige parem poogna tegevus, eriti kantileenikohtades, ikkagi kaine ja kuiv. Alles vibraato ümbritseb tooni selle luulelise uduga, mis annab viiuli mängule ta võrratuma ja spetsiifilise veetluse. Kõigepäält, vibreeriv toon on ise juba ilusam, kuna vibreerimata toon on lihtsam, ühetoonilisem,

*) Selle puhul tekib küsimus, kas ka inimhääli tuleb vibreerida. Mõned eitavad selle vajadust, leides, et see enam rikub laulu kui tõstab selle ilu. Teised jälle nõuavad seda kategooriliselt, pidades mitte-vibreerivat hääli tuimaks, kuivaks, igavaks. Kumbadel õigus? Loogiliselt järeldades ei või vibreerimine laulmiseski muud teha kui hääli ja üldse laulu ilusamaks. Sest kui see viiuli tooni ilu nii tunduvalt tõstab, siis peab ta seda paratamatult tegema ka inimhäälega: vibreeriv, või, nagu hääle kohta öeldakse, tremoleeriv hääli on kahtlemata ilusam, aga — nota bene! — ainult ilusasti tremoleeriv, vastavalt õigele ja ilusale vibraatole viiulil.

Mis puutub ses suhtes meie eesti lauljaisse, siis peab ütleva, et niipalju kui nende ridade kirjutaja neid on kuulnud, suur hulk ei oska ilusasti tremoleerida.

seega igavam. Teiseks, ilus vibreerimine paneb ka poogna paremini tötama, nimelt seega, et inspireerib paremat kätt ja üldse tõstab mängimise tuju. Vibreerimata tooni ta üksluise ja lageduse tõttu ei ole nii huvitav tõmmata, ootad koguni, millal see lõpeb; ilusasti vibreerivat tooni aga on päris lõbu tõmmata, seda nagu tahaks lõpmata venitada.

Lühidalt, vibreerivana on viuli hääl iseloomuliselt ilus. Vibreerimine on viulihääle iseloomustav, otse tarviline, integreeriv element. Ilus vibraato ja selle lisaks veel glissando või portamento (see muidugi ka ilus ja õigel kohal tarvitet) — need kaks omadust ja võimet annavad viulimängule ta võrratuma veetluse ja üleoleku muude mänguriistade üle.

Seepärast neil, kes ilusasti vibreerivad, on enamasti ka parem poognatõmme, mahlakas või särav toon. Ja vastupidi, kel ei ole hääd vibraatot, harilikult ei ole ka hääd poognatõmme (hääd poognatõmbe all tuleb mõista mitte üksi tooni tugevust, vaid palju enam ta armsust ja meeldivust). Ja siis need omadused omistetakse harilikult ikka ainuüksi poognale. See on ühekiülgne. Võib väita, et niipea kui keegi kaotab oma ilusa vibraato, kaoks suurelt osalt ühtlasi ka ta „ilus“ poognatõmme.

Mis aga imelikum, kõige paradoksaalsem ja lõbusam seejuures, on see asjaolu, et vibraato nii olulisest, nii otsustavast tähtsusest kõik viulimängijad ei ole küllalt teadlikud, koguni mitmed viuliõpetajad mitte. Võib aastate kaupa tunde võtta, muusikakoolis või konservatooriumis käia, koguni selle lõpetada, ja ometi mitte õiget vibreerimist osata. Kõike muud õpetatakse tundides, muusikakoolides — sõrmede osavust ja väledust ja poogna tehnikat, eriti viimasele pannakse rõhku, — ainult vibreerimist mitte, või kui, siis õige pääliskaudselt ja kõrvalise asjana. Harilikult jäetakse vibreerimine õppi enese hooleks. Ja viulimängija püüabki seda ise teha, nii hästi või halvasti, kui see tal korda läheb. Aga ei ole ükskõik, missugune on vibraato. Vibraato ja vibraato vahel on suur vahe: üks tõstab imeväärselt tooni ilu, teeb ta tundeliseks, luuleliseks, teine võib seda koguni rikkuda või, paremal korral, ei tõsta seda kuigi palju.

Ja tõsiasi on, et mitmed viulimängijad ei oska õieti, s. o. ilusasti vibreerida. Et sellele nii vähe rõhku pannakse, siis seda ka

ei parandeta õpetajate poolt. Võib lõpetada konservatooriumi, saada kunstnikuks, koguni maailmakuulsaks kunstnikuks ja ometi mitte täitsa hästi osata vibreerida. Viimasest hää näite pakub maailmakuulus kunstnik Willy Burmeister. Siegfried Eberhardt ütleb tema kohta omas raamatus „Die Lehre der organischen Geigenhaltung“ (lhk. 96): „Kui kahju, et sel peenesti arenend poognal puudub lai, mahlakas kantileenitoon“. Põhjusiks ei või siin muud olla kui õige vibraato puudumine. 'a Florizel von Reuter'i mängu kohta ütleb ta (lhk. 46): „Väga õpetlik on tähelepanek, et Florizel von Reuter'i tubli võime ainult sellepärast üldsust enam ei haara ega soojenda, et tal hoolimata heliteose sisemisest arusaamisest puudub tooni hingestamine vibraatoga“. Samuti ei olnud hääd vibraatot ka mõnedel vähemal kunstnikel, kes omal ajal Tartus mängisid (näit. Don Ass, Shapiro).

Teiselt poolt leidub dilettantide, või kino- ja restoraani mängijate seas neid, kel on ilusam vibraato kui mõnel tõsisemal elukutselisel kunstnikul. Muidugi, kõige suurepärasem on, kui ilus vibraato on ühenduses virtuoosliku tehnikaga, ja niisugune on pidand olema nende suurte kunstnikkude, nagu Wieniawski, Sarasate ja Tivadar Nachez'i vibraato, kelle mäng räägitakse eritise kaasa kiskund ja hurmand oma kuulajaid.

Publik, eriti mitte-mängijad, ei ole, nagu öeldud, teadlikudki sellest, et vibraato on kõige selle põhjus. Nii öeldakse siis suure tehnikaga mängija kohta, kel aga ilus vibraato puudub, et tal on küll tehnikat, aga ta mängib kuivasti, tal pole „tundmust“. Ent õige vibraato tekitabki suurelt osalt selle tundmuse. Seda just väidab Eberhard oma raamatus „Der beseelte Violinton“. Ta ütleb sääl muu seas: „Kui toon, millele õigusega antakse nii erakordne tähendus, hinge peegeldab, siis peepaks ilusas toonis avalduma hingeliselt täieline ja sügavatundeline inime- ne, ja et paljud viulimängijad tundeliselt mängivad, siis tahaksin endale lubada psühholoogiliselt mitte ebahuvitava küsimuse, kas siis ustakse, et viulimängijail on eram tundmust kui muil inimesil? Mina omalt poolt seda ei usu, küll aga on mul kogemust, et täitsa tundetoored isikud vahel üsna liigutav-tundeliselt mängivad. Ja iga õpetaja vist on tähele pannud, et õpilasil, kel ei ole märgata vähematki tundesügavust, on ime-

ilus toon, kuna vastupidi võib leida viiulimängijaid suurepärase hingeliste omadustega, kes ometi ei oska adäkvaatselt instrumentil väljendada seda, mida nad sisemiselt tunnevad.“

Selle tõenduseks toob ta koguni järgmise eksperimendi: kui algajal, kes alles lahtisi keeli oskab mängida, keegi teine isik seab ta sõrme keelele ja ta kätt väristab, nii et tekib vibraato, siis toon korruga muutuvat metalsemaks, „hingelisemaks“, kusjuures mängija hingel sellega midagi tegemist ei ole.

Vibraato on siis äärmiselt tähtis. Tõepoolest kõik muu tehnika on tühi töö ja kuiv asi, kui ilus vibraato puudub. Siis puudub sel nagu elu ja hing ning luule. Veel enam: vibreerimine edendab ka muud tehnikat, tehes käe vabamaks, julgemaks, ja — kaudselt — edendades mängimise lõbu ja tuju.

Alles kõige uuemal ajal näikse hakatud vibraato tähtsusest ja mõjust teadlikuks saama, sest on koguni raamatuid ilmud, mis seda küsimust käsitlevad. Nende ridade kirjutajale on kätte puutunud Friedrich Eberhardt'i „Der beseelte Violinton“ (Hingestet viiulitoo) a. 1910 ja Fritz Rau „Das Vibrato auf der Violine“, mis hiljem ilmud.

Eberhardt ütleb: „Võimatu on kõlaliselt täielikult mängida ilma õige vibraatoliigutusega. Poogen on rippuvussuhtes vasaku käe kohta. — Õige vibraatoliikumine on kõlava tehnika eeldus“. — „Ta (vibraatoliigutus) ei ole mitte üks kõrvaline asi, vaid tõepoolest pääasi kogu mängule“. „Minule on vibraato kardinaalpunkt viiulimängus“. Ja Rau:

„Ainult täieline vibraato võimaldab individuaalsuse vaba avaldamise toonis ja kujunduses“ (lhk. 5). — „Koguni kõige täielisema poognaosavusega ei jaksa kunstnik meid soojendada. Hüpleva poognaga mängitud nobe helide rida võib ju meid rõõmustada; markaato-, legaato-, stakkaatotoon võib ju ühe või teise häälevärvinguga kõlada kõigil neil poognatõmbeil on ometi midagi tardunud, mehhaanilist küljes. Alles kui vibraato juure liitub, kaob mehaaniline laad, sulab tooni tardumus, tundub kunstniku sisemine osavõtt: mäng hakkab soojendama, omandab elava kujunduse, saab hingeliseks (lhk. 33)“.

Eberhardt ütleb muu seas, et ta selt seisukohalt üle 100 viiulikooli ja õpetuse on läbi vaadanud, ainult üks neist tulla asja tuumale lähemalle, muudest ühed seda üldse ei käsitse, teised minna pääliskaudselt üle.

Veider mõtelda: juba üle 300 aasta on viiulimäng vana ja niisama vana seega ka viiulipädagoogika, ja ometi on see nii tähtis ja oluline asi kuni viimase ajani kahe silma vahele jäänd!

Arvesse võttes vibraato äärmise tähtsuse, peaksid viiulikoolid (õpperaamatud) seda mitte alles lõpus käsutama mingisuguse lukusena, nagu seda harilikult teevad, vaid juba alguses, kohe päälle esimesi sõrme- ja poognaharjutusi, kui midagi olulist ja lahutamata elementi viiulimängus. Päälegi on sel ka teatav inspireeriv mõju poognatõmbesse, mis seeläbi paremaks areneb.

(Järgneb.)

Laulupidustused Wembleys, Inglismaal.

P. Ramul.

Kultuurajaloost teame, et muusika kui kultuurtegur on teatavas rippuvuses teistest kultuurteguritest (abstraktne teadus, tehnika, religioon), ja et teatava rahva vaade muusikasse oleneb sellest, missugune kultuurtegur domineerib selle rahva elus. Me teame, et maades, kus õitsevad abstraktsed teadused, suhtuvus muusikale kannab enam-vähem ideelist iseloomu; siin elu muusikata oleks tühi. Niisugused on näiteks sakslased, venelased, kellede ilmavaade on läbi imunud idealismist ja kes ühes sellega ka muusikale suhtuvad vastavalt enda üldisele ilma-vaatele. Me teame, et maades, kus õitse-

vad rakendusteadused (tehnika), suhtuvus muusikale kannab samuti vastavalt rakendilist laadi; siin muusika esineb esemena, mis täiendab rahva igapäevast elu. Säärased on nimelt inglased ja ameeriklased, kellede ilmavaade on läbi imunud materialismist ja kes vaatavad muusika kui pääasjalikult rakendilise ning praktilise iseloomuga eseme päälle.

Seesugune inglaste vaade muusika päälle tuli esile ka laulupidustustel Wembleys.

Käesoleval aastal on, nagu teada, Inglismaal (Wembleys) aprillist oktoobrini üldine asumaade näitus. Ühenduses sellega

korraldas Inglise valitsus rea muusikapidustusi (arvult kuus), milledest osa võtsid koorid kogu Inglismaalt ja samuti ka mõnedest asumaaedest. Näituse eesmärk, nagu teada, on kõigi Inglise asumaaede omavaheline ühendamine kaubanduslises alal ja nende koondamine metropooli ümber. Laulupidustused ei olnud sel juhtumisel isesihiks, vaid

Dr. mus. Charles Harris,

tuntud organisaator koorilaulu alal Briti näitusel Wembleys esinenud suurt segakoori juhatamas.

olid täienduseks näitusele ning teenisid lõpupeude-lõpuks üht ja samat juldist näituse pääsihti. Tõsiselt võttes käandsid nad nimelt pidustuste iseloomu ega olnud kontserdid selle sõna täpses tähenduses.

Asumaaede näituse edukamaks korraldamiseks ei hoidunud Inglise valitsus mingisugustest abinõudest ega kuludest. Samuti, et võimalikult edukalt läbi viia laulupidustusi näitusel, ei olnud kitsi väljaminekute suhtes.

Laulupidustusi peeti määratu suurel staadionil, mis enesesse mahutab umbes 125.000 päältvaatajat. See staadion on eriti spordi jaoks ehitatud. Tegelikult võis sel puhul kuulajaid hulga rohkem olla, sest kogu ettekanne saadeti laiaili raadiotelefoni teel üle terve Inglismaa ja isegi veel kaugemale.

Laulupidustused olid 31. mail, 14. ja 28. juunil, 12. ja 19. juulil ning 9. augustil.

Esimene neist laulupidustustest nimetati riiklikuks päevaks. Selle päeva eeskava koosnes koraalidest ja helitöödest, mis kõnelevad Suur-Britania, Inglise kuninga ning Inglise rahva suuruselt. Näiteks:

Mackenzie. God of our world Empire (Meie maise riigi Jumal).

Fletscher. For Empire and for King (kuningriigi ja kuninga eest). (Sai esimese auhinnana 50 naelsterlingit erilise komisjoni poolt).

Bishop. Home, sweet home. (Kodumaa armas kodumaa).

Harris. England! Land of the Free! (Inglismaa! Vabaduse maa!)

Parry. Katkend kantaadist „War and Peace“ (Sõda ja rahu). jne.

Laulupidustuste teine päev oli tervelt pühendatud Händeli helitöödele. Inglise kui jumalakartlik rahvas austavad teda väga tema usulik-üleva stiili pärast. Päälegi elas ja tegutses ta pääasjalikult Londonis. Mitte ilma põhjuseta püstitasid inglased tema auks eraldi kuju Westminsteri Abbey's, mis inglastele kiriklikus mõttes on „Pühade püha“. Eeskavas on katkendid oratooriumist „Salomon“, Juudas Makabeus“, Simon“ ja „Messias“.

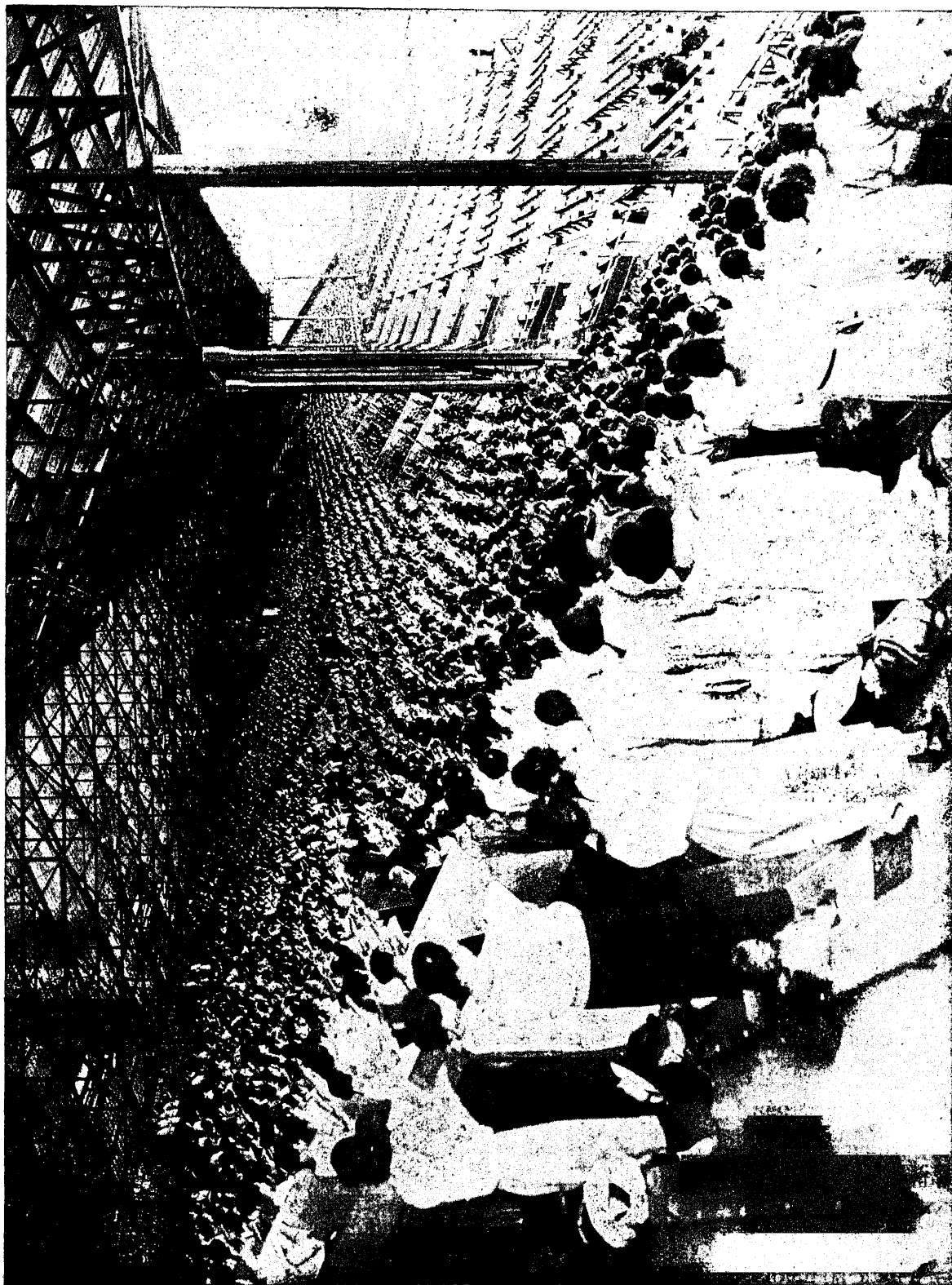
Kolmanda päeva eeskava oli moodustatud mitmesuguste maade heliloojate helitöödest, nimelt: sakslased Wagner ja Mendelssohn, prantslane Gounod, itaallane Rossini, inglased Sullivan ja Harris, ameeriklane Barnby, neeger Coleridge-Taylor.

Neljas päev oli tervelt pühendatud Mendelssohni helitöödele, keda inglased jällegi austavad üleva stiili tõttu vaimuliku sisuga teostes.

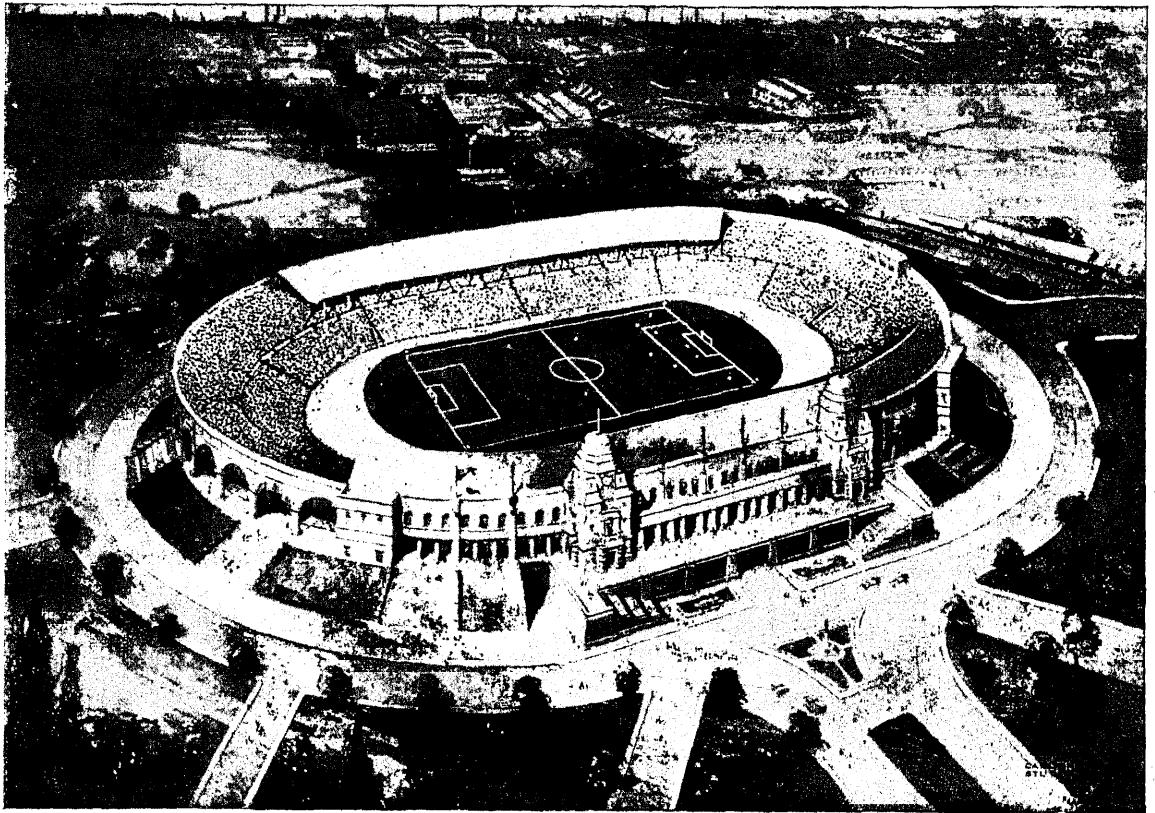
Laulupidustuste viienda päeva eeskava kandis segaiseloomu. Eeskavas heliloojad, keda inglased kõige rohkem austavad. Nimelt: klassikutest — Haydn, Händel, Mendelssohn; Inglis heliloojaist — Sullivan, Leslie, Bishof, Germann, Elgar, Harris.

Lõpuks kuuenda laulupidustuste päeva eeskava oli pühendatud eriti Inglis komponistide vokaalloomingule: Elgar, Coleridge-Taylor, Sullivan, Gustav Holst, Parry, Geoffrey Shaw.

Kõik kuus laulupidustust alustati Inglise hümniga „God save the King“ („Jumal kaitsku kuningat“), mis sooritati Elgari isesuguses säades. Tihe trummipõrin moodustas sissejuhatuse, manitsedes kuulajaid tähelepanule. Hümn sooritati kolm korda: esi-

Vaade 10.000-liikmelisele segakoorile, mis esines Briti riiklikul näitusel Wembleys läinud suvel.
Tagaplaanil on näha suur orel, eespool sümfoonia orkester.

Spordistaadion Wembleys, kus laulupidustusi peeti.

Koor asus katusega kaetud kohal.

mene kord laulis koor hünni võrdlemisi tasa orkestri saatel; teine kord koor laulis *pp* ja ilma orkestrita; kolmas kord jälle orkestriga ning *ff*.

Koor koosnes umbes 10.000 lauljast ja sümfoonia orkester, mis koori saatis, 500 tegelast. Inglased peavad seda koori kõige tüsedamaks kogu maailmas. Ei tohi unustada, et meie võrdlemisi väikearvuline rahvas võis läinud aastal Tallinnas laulupeol esineda samuti umbes 10.000 päälise lauljasperega. Vahe seisab selles, et meie koor kannab ajutist iseloomu, kuna Inglismaal (maha arvatud asumaad) see koor on enam-vähem alaline. Päälegi on ta hoopis paremini ja kindlamini organiseeritud ning kannab alalise koorina riigi koori nime. See koor ei moodustatud mitte alles nüüd eriti näituse jaoks, vaid tegutseb juba 1910. a. pääle. Muuseumis esines sama koor suurel riigi päeval (The Great Empire Day) Hyde Park'is rahulepingu sõlmimise puhul pääle maailma sõda milljonilise publiku ees.

Koori asutaja ning juht on Dr. mus. Charles Harris (sünd. 1862). Teda tuntakse Inglismaal ja Inglis asumaades heliloojana, organistina ja eriti juhatajana ning laulukooride ja laulupidustuste organiseerijana, mis aladel ta omab suure populaarsuse. See on suurejooneline organisaator: kõige tüsedamad laulupidustused Inglismaal, Kanaadas, Lõuna-Ameerikas jne. korraldati tema juhatusel; ta on ellu kutsunud koorisid mitmetes Inglismaa linnades ja asumaades; ta korraldas terve rea kontsertringreisusid kooriga risti läbi Inglismaa jne. Ta on tüübiline inglane: julge, täis energiat, lihtne töö juures.

Ülalpool tähendasime, et ettekanded sooritati staadionil, mis ehitatud eriti spordi jaoks (koor laulis katuse all). Seetõttu olid akustilised tingimused ebasoodsad ning, tõsiselt võttes, on õige raske otsustada tõelise kunstilise ettekande üle. Väga hästi olid kuulda naishääled, kes eespool asusid, kuna meeshääled, kes tagapool, katuse all seisis, võrdlemisi ebaselgelt kõlasid. Üldiselt oli mas-

siivne kõlavus tugev ja kompaktne. Üksikult võttes võib ütelda, et kõige paremini kõlas ja domineeris sopraan; alt kõlas vastavalt ka hästi; tenorid olid enam-vähem kurguise-loomuga; baritonid omasid keskmise tugevuse; madalad bassid olid nõrgavõitu. Üldisele ansamblile ja fraseerimisele ettekan- des oli palju tähelepanu osaks saada lastud; iseäranis ilusasti olid läbiviidud *crescendo'd* ja *diminuendo'd*. Sümfoonia orkestri kaas- mäng oli hää ega matnud laulu (*p—pp*). Kuid meie arvates oleks parem olnud, kui koor oleks esinend à capella (ilma orkestri kaas- mänguta). Nii oleks võinud täpsema etteku- jutuse saada koorist ja üksikutest koorihääl- test. Huvitav on inglaste suhtumine dikt- sioonile laulus. Nagu teada, ei ole ingliskeel just kõige parem hääldamisel kõlavuse mõt- tes: vähe täishäälikuid, palju umbhäälikuid ja päälegi hääldatakse täishäälikud lühidalt. Lauldes ei ütle aga inglased sõnu lõpulikult välja või jätvavad isegi palju umbhäälikuid vahele. Järjelikult kujuneb asi nii, et inglas- tel on hääldamine lauldes veidi parem kui rääkimises. Muidugi kannatab selle all teksti

selgus, kuid võib muusikaline kõlavus. Siin tuleb tahes ehk tahtmata meele üks tun- tud Soome segakoor (Suomen laulu), kus nimelt iga kaashäälik on laulus sama sel- gesti kuulda, nagu kõneski.

Need laulupidustused Wembleys mängisid kahtlemata teatava osa Inglis rahva elus.

Kõigepäält nad aitasid kaasa üleriikliku asumaade-näituse üldisele kordaminekule, kuna nad korraldati just näituseplatsil. Edasi mõjusid nad kaasa suhete kõvenemisele ja kindlamale ühinemisele üksikute, kaugema- test paikadest päritolevate kooride ning nen- de kooride Londonis asuva keskkoha vahel. Lõpuks (ja see on kõige tähtsam) nad näita- sid veel kord inglaste rahvuslikku uhkust, kes ei pörka tagasi ühegi abinõu tarvitami- sest selle tunde väljendusel. Ja tõepoolest peavad nad seda koori ja neid laulupidus- tusi oma rahvuslikuks uhkuseks; nad ütlevad, et see koor ja need pidustused on loo- nud r a h v a s — r a h v a s t — r a h v a l e (They are of the people, by the people and for the people).

Pildid muusika- ja laulukooride arenemisest Põhja-Eestis.

T. L a u r.

(Järg.)

Esimestest laulukooridest oleks nimetada, niipalju kui mul andmeid käepärast, Viru- maal (eriti Alutaga) järgmised:

1) Kohtla küla segakoor, tegutses 1860.—1880. a. a. kooliõpetaja Jaan Vihmanni juhatusel (viimane sai õpetust Jõhvi „kõstri- koolist“) ning hiljem lühikest aega ka kooliõp. Jaan Kruuse juhtimisel, kelle ajal aga koor, paraku, hingusele läks, ning hulk aega hiljem umbes 1890. a. vast esimeste koorilauljate lastest uuesti ellu kutsuti, esmalt ajuti tegu- ses kooliõpetaja Joh. Kruuse juhatusel, kuna hiljem pikemat aega kooliõpetaja Eduard Pärniku juhatuse all edukalt funktsioneeris;

2) V ò r n u küla segakoor — alates umbes 1885. a. — kooliõpetaja Kleementi ja teiste juhatusel.

3) Iisaku segakoor — tuntud komponisti köster Hanseni juhatusel.

4) L ü g a n u s e segakoor — kooliõpetaja Reisbergi juhatusel.

5) J õ h v i segakoor — köster Saar'e (Tal- linna politseiülema isa) juhatusel.

J ä r v a m a a l t on teada, et Ambla kihel- konnas, Äplikul, kooliõpet. Priido Vahtrik üli- tähtis laulu- ja muusikamees oli. Teenis hil- jem Tallinnas, linnaametis.

P a s u n a k o o r i d e s t, mis kõige vane- mad Alutaga, on teada järgmised:

J õ h v i kihelkonnas:

1) T o i l a pasunakoor, taluomanik Abram Siimani poolt umbes 1880. a. ellu kutsutud ühes esimese maa-teatriga, mille hoone Toi- las praegu alal.

2) A t s a l a m a pasunakoor.

3) P u r u pasunakoor, mida „Iisaki“ talu- omanik Mihkel Kraus hulk aega hää eduga juhatas, kes 1905. a. poliitilise emigrandina Ameerikasse rändas ja 1917. a. esimese Viru maakonnandokogu juhatajaks valiti. Elab praegu.

4) J ä r v e pasunakoor.

I i s a k u kihelkonnas:

5) I i s a k u muusikakoor, tegutses köster ja komponist Hanseni juhatusel.

Vaivara kihelkonnas:

6) Vaivara muusikakoor.

Kahtlemata on rida teisigi vanu laulu- ja muusikakoore niihästi Virus, kui mujal, mida muuseas meie esimestest laulupidudest osavõtnute nimestikud tõendama peaksid.

Kuid nende ridade siht on ainult üksikuid jooni tõmmata ajajooksul kogutud andmete põhjal meie laulu- ja muusikakoore asutamise ja arendamise aladelt, kui ka ühtlasi selle kohta huvi äratada ja tähelepanu asjaolule juhtida, et just muusika ja laulu arendamise üle peaks vald-vallalt igasuguseid mine-

vikute ja olevikute andmeid koguma hakatama, mida seni veel tehtud pole, ning need materjalid meie „Lauljate Liidu“ ehk Tallinna konservatooriumi arhiivi koondatama, millede põhjal võiks üksikuid kirjeldusi ja albume teha, kui ka meie laulu- ja muusikakoore üldist ajalugu välja anda, kes endist sarnaseid hiigla üldlaulupidusid moodustanud, mille sarnaseid terves ilmas ei leidu.

Sel otstarbel toon siinkohal ka esile järgmised arvustiku andmed igasuguste muusikariistade ja noodikogude ning nende omanikkude kohta Harjumaal, mis 1919. a. valdadest kogutud:

Järjekorra Nr. Nr.	Valla nimetus	Muusikariistade omanikkude arv	Noodikogude arv	Orelid	Harmoniumid	Klaverid	Pasunad	Trummid	Viulid	Gitarid	Mandoliinid	Kandlid	Tsitrid	Harmonikad	Balalaikad	Torupillid	Grammofonid	Muud muusikariistad
1	Alavere vald . . .	19	5	4	2	4	—	—	1	5	—	—	2	4	—	—	—	—
2	Anija „ . . .	23	—	—	9	6	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—	3	—
3	Baltiski linn . . .	23	19	—	2	19	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
4	Harku vald . . .	19	4	5	5	7	2	1	4	4	1	—	—	—	—	—	—	1
5	Ingliste „ . . .	26	10	5	1	4	—	—	3	11	2	—	6	2	1	—	—	—
6	Juuru „ . . .	25	—	3	3	9	—	—	1	5	—	—	3	1	—	—	—	—
7	Järvakandi vald	6	—	—	8	1	9	—	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—
8	Jõeletme „ . . .	15	8	2	6	5	9	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kabala vald . . .	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Kaiu „ . . .	10	—	1	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Kehtna „ . . .	11	—	—	—	5	1	—	3	3	—	—	1	—	—	—	—	—
12	Keila „ . . .	58	—	14	17	21	1	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Kiiu „ . . .	20	14	3	6	10	15	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Kernu „ . . .	33	2	6	13	4	—	—	4	1	—	—	2	2	—	—	—	—
15	Kloostri „ . . .	44	15	11	5	8	5	—	7	7	—	—	4	4	—	—	—	2
16	Kodasu „ . . .	30	4	2	8	3	—	—	6	16	—	—	5	2	—	—	—	1
17	Kohila „ . . .	36	8	2	9	21	24	4	5	3	—	—	—	—	1	—	—	—
18	Kolga „ . . .	65	9	8	23	7	2	—	17	14	1	—	6	—	—	1	—	1 vana pill, nime ei tea
19	Kuimetsa vald . . .	4	1	2	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Kuivajõe „ . . .	25	—	3	10	7	1	—	4	7	—	—	2	—	—	—	—	—
21	Kurna vald . . .	14	—	4	2	5	—	—	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—
22	Kõnnu „ . . .	24	—	1	8	5	—	—	5	2	—	—	2	—	—	—	—	3
23	Laitse „ . . .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Nabala „ . . .	23	2	5	15	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1 moll-pill
25	Nehatu „ . . .	25	11	9	6	7	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Nõmme alev . . .	12	—	1	—	9	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Nõva vald . . .	6	—	4	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Pakri „ . . .	12	1	1	8	—	8	—	2	2	—	—	2	—	—	—	—	2
29	Peningi vald . . .	29	2	3	6	6	11	—	11	6	—	—	1	5	—	—	—	3
30	Prangli „ . . .	31	9	6	7	2	16	—	1	5	2	—	—	4	—	—	—	—
31	Raasiku „ . . .	20	4	2	6	1	—	—	1	5	—	—	1	3	—	—	—	—
32	Rae „ . . .	39	30	6	24	2	—	—	2	2	—	—	—	7	—	—	—	—
33	Raiküla „ . . .	19	1	4	4	4	—	—	7	3	2	—	—	2	—	—	—	1 polifon
34	Rapla „ . . .	19	5	5	3	6	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Ravila „ . . .	14	5	1	3	3	—	—	3	3	—	—	2	2	—	—	—	—
36	Riisepere „ . . .	20	—	8	5	7	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	Saue „ . . .	22	4	6	5	8	3	—	3	5	2	—	4	2	—	—	—	—
38	Triigi „ . . .	29	—	2	4	7	—	1	12	2	1	—	1	6	—	—	—	—
39	Varbola „ . . .	21	19	7	—	2	5	—	3	7	—	—	—	3	—	—	—	—
40	Vihterpalu vald . . .	7	2	1	1	3	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—
41	Vääna „ . . .	10	2	2	4	1	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku . . .		892	197	153	242	222	119	7	135	161	14	—	48	53	2	2	15	

Kroonika.

Kodumaa.

Rahvatantsude ja mängude korjamine.

Tallinna Eesti Museumi Ühing tegi läinud suvel rahvatantsude ja mängude korjamisega algust. Sel ülesandel rändasid Saaremaal Tallinna kommerts-kooli võimlemise õpetaja prl. Anna Raudkats ja Tallinna konservatooriumi õpilane Joosep Aavik. Esimene tegi kirjeldusi tantsudest ja mängudest, teine sinnajuure kuuluvast muusikast. Saak oleks võinud hää olla, kui rahvas asja tähtsusest alati aru oleks saanud ja korjajaile vastutulelikum olnud.

„Estoonia“ ooperi ja sümfoonia orkester vähendatud.

Estoonia ooperi orkester, mis oli mineval hooajal 40 liikmeline, on tänavu vähendatud 24 päale. Kuidas sarnase orkestriga Smetana, Puccini ja Massenet'i ooperisid ettekanda saab, nagu Estoonia tegevuskavas ettenähtud, jääb küsitavaks. Koosseisu vähendamise tõttu jäävad tänavusel hooajal ka sümfoonia kontserdidi ära ja korraldatakse ainult rahvakontserte, mis end ära tasuvat. Vähendamise põhjuseks olla majanduslik kitsikus.

Koorijuhtide kriisid Tallinnas.

Tallinna paremad ja suuremad laulukoorid põevad praegu juhatajate kriisi. Nii tahab lahkuda tervislistel põhjustel Tallinna Meestelaulu Seltsi juht, helilooja K. Türrpuu, kes üle 40 aasta Eestis muusika tööd on teinud. Asemiku puudusel töötab ta aga veel edasi. Meestelaulu Seltsi koor on praegu, mil neid ridu kirjutame, Rootsis kontsertreisil.

Ka Tallinna Keskkoolide Noorsoo Muusika Ühingu koorijuht Anton Kasemets on oma ameti maha pannud. Nimetatud koor on noorsoo kooridest kõige parem, on töötanud mitu aastat õige hääde tagajärgedega. Tuleb kahetseda, et sarnane vilunud jõud, nagu Kasemets, kes selle koori on loonud ja nii kaugele viinud, lahkub. Lahkumise põhjuseks olla Ühingu majanduslik kitsikus. Noored loodavad oma juhti veel tagasi saada. Kõige üllatavam on aga Estoonia Muusika Osakonna koorijuhi A. Topman'i lahkumine juhataja kohalt. Topman oli kooriga selle tekkimisest saadik 12 a. tagasi nagu kokku kasvanud ja üht ilma teiseta ei saanud nagu ette kujutada. E. M. O. segakoor on oma töökava, kui ka võimiste poolest meie segakooride hulgas kõige soliidim. A. Topman'i lahkumise põhjuseks olla mitmed arusaamatused, kokkupõrked ja selle tagajärjel tekkinud mitte sobiv vahetorkord tema ja Estoonia seltsi juhataja vahel. A. Topman'i lahkumine mida tõsiselt kahetseda tuleb, on kategooriline. Tema asemele tahetakse kutsuda Juhan Aavik'ut Tartust.

Estooni kontsertsaal on pehme mööbel pandud, mis saalile palju elegandima ilme annab, pääasjalikult aga just akustika suhtes paremust toob, vähendades kõla üleliigset resonantsi, mis varemalt kontsertsaali ainukene akustiline puudus oli. Viimast aitavad ka kõrvaldada nägusad akna eesriided, mis enne puudusid. Kuid nagu saatuse pilge on see, et nüüd, kus see toredam kontsertsaal akustiliselt täiesti korda saadud, Estoonial sümfoonia orkester puudub.

„Eesti Kirik“ laulupäevadest vaimustatud.

„E. Kirik“ kirjutab ühes oma augustikuu numbris: „Eesti viibib ikka veel laulupidude tähe all, mis ülla-

tavalt näitab, kui palju hinge ja südant rahvas tuksub. Pühapäeval 13. juulil oli sarnane pidu Vaivaras, Perjatsi merekaldal, 250 laulja ja üle 2500 kuulajaga. Puhaskasu 60.000 mk. suuruses läheb langenud sõdurite ausamba ehitamiseks. Samal päeval oli laulupidu Võrus, kus 300 lauljat ja 10 kord rohkem päältkuulajaid oli.“

Lõpuks tähendab leht: „Kui niisugune rahvuslik idealism ka linnade suurärimeeste südamesse tungiks!“

Maakonna laulupeod eeloleval suvel kavatakse toime panna Võrus ja Viljandis. Võrus on selleks asumisel Lauljate Liidu osakond, mis peo korraldamise oma päle võtab. Ka Viljandimaal olevad Lauljate Liidu liikmed koorid on osakonna asutamiseks omavahelistesse läbirääkimistesse astunud.

Harald Laksberg, Tartu Kõrgema Muusikakooli õpetaja, kes paari aasta jooksul end Berliinis muusika teaduslistes ainetes ettevalmistamas oli, asus käesoleval sügisel oma ametisse. Hra Laksberg loeb nimetatud koolis muusika ajalugu, esteetikat ja keskkoolide laulu- ja muusika-õpetajate eriosakonnas mõnesuguseid pädagoogilisi aineid.

Toetus „Endla“ seltsile.

Haridusministeerium on „Endla“ seltsile Pärnus juunikuus korraldatud laulujuhtide kursuste kulude katteks 40.600 marka toetust annud.

Olustvere pasunakoor tegevust algamas.

Nagu Viljandi „Oma Maa“ teatab, olla Olustvere pasunakoor, mis enne ilmasõda oma ümbruses õige populaarne olnud ja edurikkalt töötanud, end uuesti organiseerinud ja loodab lähemal ajal oma tegevust jatkata. Koor on pääasjalikult uutest jõududest kokkusaadud, kes asjast huviga osa võtavad, mispärast loota on, et tagajärjed end varsti avaldama hakkavad. Koori juhatajaks on endine, kauaaegne Olustvere koori mängija A. Tarinoff.

Annetus Lauljate Liidule.

Tallinna Laenupank on annetanud Lauljate Liidule 15.000 marka, mille eest L. L. juhatus südamlukku tänu avaldab.

Väljamaa.

Läti üldlaulpeo ettevalmistused.

Kuues Läti üldlaulupidu peetakse tuleval suvel Riias. Ettevalmistused selleks on juba ammu käimas. Nagu me enamalt teatasime, kuulutati selleks mineva aasta lõpul paremate koorihelitööde võistlused välja.

Et kõigile oma heliloojaile võimaldada võistlusest osa võtta, oli moodustatud internatsionaalne hindamiskomisjon ehk shürii. Selleks olid kutsutud Helsingi filharmoonia kontsertide juhataja, helilooja prof. Kajanus Soomest, Kovno riikliku konservatooriumi direktor, helilooja prof. Naujalis Leedust ja helilooja Juhan Aavik Eestist. Läti muusikajõududest olid komisjonis tegelikud muusikamehed, kes ühtlasi Riia paremate kooride juhid ja tulevase laulupeo üld-

kooride juhatajad — Latvia natsionaalooperi direktor Reiters ja konservatooriumi prorektor Josus. Komisjon pidas hiljuti Riias 16, 17 ja 18 sept. oma koosolekuid, töid läbivaadates ja auhindu määrates.

Võistlustingimistest olid tööd järgmistesse kategooriatesse jagatud: I — Vaimulik koor orkestriga, II — ilmalik koor orkestriga, á cappella, III — vaimulik segakoor, IV — ilmalik segakoor, V — vaimulik meeskoor, VI — ilmalik meeskoor, VII — vaimulik naiskoor, VIII — ilmalik naiskoor — kokku 8 kategooriat, kuna igale kateg. oli määratud 2 auh. — I ja II — nii siis kokku 16 auh. Helitöödele orkestri ja kooriga oli I auh. 25 tuhat, II — 15 tuhat Läti rubla; á cappella kooride auhinnad muidugi vähemad. Töid oli saadetud 37 märgusõna all kogusummas 41. Komisjon otsustas aga ainult kaheksa auhinda väljaanda. Nendest said esimesed auhinnad heliloojad: prof. Vihtol, Alfred Kalnin, Harry Ore. Teisi auhindu said kaks esimest ülalnimetatuid ja Josep Medin. Lõpulikud resultaadid pole veel teada.

Theodor Dubois,

lialt tuntud ja lugupeetud Prantsuse muusikamees suri hiljuti 87 aasta vanuses. Oli mitu aastat Pariisi konservatooriumi direktor ja suurema jao oma eluajast sama konservatooriumi kompositsiooni professoriks. On lugemata palju mitmesuguseid helitöid komponerinud, milledest siin mõned tähtsamad nimetame, nagu oratoorium „Kristuse seitse sõna ristil“, kolm sümfooniat, milledest „Symphonie Française“ Pariisi suurtes kontsertides sagedamini ette kantud, väga tähelepandav lüüriline sümfoonia „le Paradis perdu“ (Kadunud Paradiis); ooperi alal: „La Czula de l'Emir“, „Xavier“; ballett „la Farandole“.

Pääleselle on ta loonud suure hulga vaimulikke ja ilmalikke kantaatisid, sonaatisid, keelpillide kvartette, kvintette jne.; orelitükka, koori ja soolo laulusid jne.

Prantsuse valitsusasutuste poolt ametati Theodor Dubois'ile mitmed aukraadid, muuseas kuulus ta ka „aulegiooni“ liigete hulka.

Meie kirjasaatjailt.

Laiuse laulpäev

peeti ära 31. augustil s. a. Taevataat oli selleks päevaks haruldase ilusa ilma kinkinud. Juba hommikul vara võis Laiusel elavat liikumist märgata. Hobune hobuse järgi sõitis rahvas pikas voois. Laiuse kiriku poole. Laululaval vältas üldkooride pääproov hra R. Stalbergi juhatusel ja seltsimajas harjutas hrad Lall ja Asper üldpasunakoorige päevanumbreid. Kokkuhoidmise mõttes üldjuhte väljastpoolt ei olnud tellitud. Aeti läbi kohapäälsete jõududega.

Pidu algas Laiuse kirikus kontsert-jumalateenistusega. Jumalateenistust pidasid õp. Järve, prof. Köpp ja dots. Tennmann; hra Kärt esines orelil sooloss kahe numbriga ja pr. Rosenberg soololaulus samuti kahe numbriga. Laulupeo üldkoorid kandsid ette: Türipu „Valvuri“ ja Säbelmann'i „Palve“, ning Jõgeva segakoor üksikult: Tobias'e „Eks teie tea“ ja „Jumal on armastus“. Vaimuliku kontserdi ettekanded kõlasid rahuldavalt. Kirik oli tungil inimesi täis.

Pääle kontsert-jumalateenistust mindi rongikäigus surnuaiale langenud sõdurite haudadele, kus hra Riomar sütitavas kõnes langenute teeneid meele tuletas ja kus pasunakoorigid mängisid.

Umbes kella kolme ajal algas seltsimaja aias laulupidu. Avamiskõne pidas õp. Järve. Selle järele kandsid ühendatud laulukoorid hra Stalbergi juhatusel kümme laulu ette, mis olid võetud viimase üldlaulupeo ja tänavuse Narva laulupeo eeskavadest. Ühendatud kooris esinesid kuus laulukoori, kokku 200 lauljaga. Laulud kõlasid üsna kenasti, väljaarvatud mõned („Sääl kus kasvab kaunis kodu“, Lüdig; „Nooruse unenägu“, Hermann) kus rõhkem hoogu ja ka puhtust oleks tarvis olnud. Ka oli vähese kokkuharjutuse tõttu kohati ühtluse puudus märgatav. Kogumõju oli siiski rahuldav. Laulude vahele olid paigutatud ühendatud pasunakoorige ettekanded. Esinesid kolm pasunakoori 50 mängijaga. Palad olid võetud Tallinna ja Narva laulupidude kavadest. Juhatasid hrad Asper ja Lall kordamööda. Ettekanne oli ühtluse puudus märgatav. Ka olid juhatajad partituuriga väga seotud, nii et mahti ei saanud silmi

mängijate pääle tõsta. Üldse nõudis esinemine laulupeo tegelastelt suurt jõupingutust, sest veerev õhtupoolne päikene kõrvetas juhataja seljatagant otse tegelastele vastu silmi, keelates neid oma juhataja taktikeppi jälgimast. Pidutuju aitasid suuresti tõsta dots. Tennmann'i ja rkl. K. Einbund'i päevakohased pidukõned. Pidu läks hästi korda ja üldmulje temast jäi hästi.

Pääle laulupidu algas seltsimajas üksikute kooride kontsert pidu-õhtuga. Üksikult esinesid L.-Tähkvere ja Jõgeva segakoorid. Olgugi, et lauljad hommiku kella 7 saadik päevaaskeldusse olid rakendatud, kanti laulud ette puhtalt ja hoogsalt, mis kutsus publikus suuri kiiduavaldusi esile. Pasunakoorigest esinesid üksikult Laiuse, L.-Tähkvere ja Jõgeva. Ettekanded said kiiduavaldusi. Näidend: „Nukker rahamees“ läks ladusalt. Saal oli tungil rahvast täis.

Üldse läks laulupäev osavõtu poolest väga hästi korda. Sisse tuli üle 100.000 marga, millest kulud maha arvates umbes 80.0000 marka puhast tulu järe jääb. Laulupäeva korraldajaks oli Laiuse langenud sõdurite mälestamise komitee ja sissetulek läheb mälestussamba hääks. Oleks aga soovida, et laulupevi korraldaks laulu- ja muusikaseltsid ja sissetulekud laulu ja muusika edendamise hääks läheks, sest lauljate häälesäädmise ja pasunakoorige arendamise ja paranduse alal oleks väga palju ära teha, mida takistab rahapuudus. Ivask.

Mõnda Palamuse lauluseltsist.

Palamuse lauluselts on asutatud aastal 1869. Seltsi asutajaks oli toleaeagne Palamuse koguduse köster O. Nyländer.

Selts võttis osa samal 1869. aastal Tartus toimendatud esimesest üle-eestilisest laulupeost ja omandas sääl võidulaulmisel 20. juunil „Avaliku autunnistuse“ ning arvati „hoole ja osavuse poolest lauluharimise põllul kolmandaks seltsiks“.

Igatahes, mainitud lauluseltsi tegevusrikkamaks ajajärguks tuleb lugeda seda aega, mil laulukoori juhatas seltsi asutaja ning pärast teda Palamuse kihelkonnakooli õpetaja V. Tamman.

Hiljem, paarikümne aasta vältusel, tegutses seltsi laulukoor Palamuse koguduse köstri J. Tischler'i, Palamuse kihelkonnakooli õpetaja A. Tass'i ja A. Muska ning Prossa kooliõpetaja J. Linno juhatusel.

1918. aastast alates kuni praeguse ajani on Palamuse lauluseltsi lauljuhiks Palamuse algkooli õpetaja A. Jaeger ning kirikulaulus — Palamuse koguduse praegune köster J. Linno.

Kavakindlamat, hoogsamat ja viljakamat tegevust hakkas avaldama Palamuse lauluselts 1922. a. lõpul, millest alates selts 21. nov. Tartu-Võru Rahukogu poolt registreeritud põhikirja alusel töötab. Selle,

vähem kui kahe-aastase, ajajärgu jooksul on selts kohapääl ja mujal ajakohaste lauludega esinenud kokku 21 korda, ette kannud muu seas 2 operetti ning osa võtnud läinud aastal VIII. üle-eestilisest laulupeost Tallinnas ja käesoleval aastal Narva laulupeost.

Praegu on seltsil harjutusel kontsert ja operett „Orfeus põrgus“ seltsi 55. aastapäeva puhuks käesoleva aasta detsembrikuu algul.

Seltsil on praegu 102 liiget, nendest 40 lauljat.

Palamusel, 3. sept. 1924.

Intermezzo.

Beethoven improvisaatorina.

Beethoven oli oma aja suurimaid pianiste. Võrreldi teda vaid vähestega. Improviseerimises ei leitudki talle vastast.

Noil ajal käis palju võõraidki pianiste, mitmesugustest maadest, Viinis. Mõned neist ei rahuldunud ainult oma virtuositeedi demonstreerimisega, vaid püüdsid kohasel juhusel Beethovenitki puudutada, helides kätte tasuda muusika traditsioonidest mittehoolimise eest, maha tallata uuendaja teosed, improviseerides tema kompositsioonide teemidele.

Niisugune mõte oli Steibelt'il, kes tuli Pariisist, olles oma kuulsuse tipul. Krahy Fries'i pool esitati muusikaõhtul Beethoveni trio B-duur (op. 11), mis ei hülga virtuositeedi efektidega; S. kiitis ülalt alla vaadates Beethoveni mängu ja kompositsiooni, istus siis ise klaveri juure ja kutsus esile kõlavad hääkskiited moodsa tremolo, tol ajal veel paljuile tundmata kõlalise efekti esitamiseks. Järgmisel muusikaõhtul mängis S. ühe oma kvinteti klaveri partiid ja hakkas siis Beethoveni op. 11 trio III osa teemile improviseerima; improvisatsioon oli nähtavasti mitte esitamiskohas, vaid kodus enne ettevalmistatud. Väljakutse oli heidetud, enesearmastaja Beethoven oli haavatud.

Vaevalt on Steibel tõusnud, kui Beethoven läheb klaveri juure, võtab vastettekantud S. kvinteti violoncello partii, asetab ta enda ette ümberpööratud olekus, mängib mõned taktid nii kokkusäädunud metsikut viisi ja ehitab sellele rea variatsioonide, millest igaüks kutsub välja kuuljate peitmatu vaimustuse.

Improvisatsioon oli nii ekstaasne, et S. välja ei kannatanud ning kadus enne mängu lõppu.

Beethoveni dirigeerimisest.

Beethoven dirigeeris kaunis halvasti, ta lasi end kaasa kiskuda püüdest anda ettekandele võimalikult enam väljendust ning unustas tarvilikkuse, kõigi orkestri muusikantide mängu vahetpidamata reguleerida; seepärast oli ta liigutustes liig palju üleliigseid, jaolt koomilisi sheste, mis pigemini ettekandjat taktist välja löid, kui aitasid koos hoida mängu. Näiteks: neis takti osades, kus tarvis tõsta taktikeppi lõi Beethoven, kui tahtis, et orkester mängiks *forte*, kepiga vastu pulti, millega tekitas segadusi ja lahkuminekuid orkestris. *Diminoendoga* lühenes ta ikka enam ja jõudes *pianissimoni* nagu peites enda kuuljate eest, — kui aga partituuris seisis *crescendo* ja *fortissimo*, tõusis ta ikka kõrgemale, tõusis varvastele ja vehkis kätega oma pää kohal. Kõik liikus temas, ükski lihas ei püsinud rahul, ta sarnanes tervelt perpetuum mobilele; mida kurdimaks ta jäi, seda enam läks ta orkestrist lahku ja leidis selle ainult mittekõlvades kohtades. Tugeval *fortel* kaotas ta järje täiesti. Mõnikord päästis teda nägemine: ta jälgis keelpillide, aimas täidetava figuuri ning jatkas juhatamist koos orkestriga.

Meie päivil võib kohata mõndki dirigenti, kes Beethoveni koomiliste ja tarbeta liigutuste külluse poolest ületavad: mõned esitavad terveid miimilisi stseene, kuid nende juhtide vilumus ja enesevalitsus võimaldavad neile lõbustada publikut, mitte käest lastes orkestri instrumente ühendavaid sidemeid, kuna Beethoven tihti tõi lahkuminekuid ettekandesse ja naeris häätahtlikult, kui see juhtus repetitsioonil. „Ei mõtelnud,“ — ütles ta, — „et võib sadulast välja lüüa niisuguseid kavalieriste, kui te.“ Kuid niisugused juhused esinesid ka kontsertidel, näiteks III sümfoonia esiettekandel; siis pildus autor enda ümber etteheiteid, olgu, et süüdi oli ise.

Lauluseltsidele, laulukooridele.

Armsad laulusõbrad!

Lubage endaga natuke asjalikku juttu ajada. Vist meie kõikide püüe on, Eesti laulu edendada, seda paremale järjele tõsta. Selles edus on kaks momenti mõõduandvad: üks — mida me laulame, teine — kuidas laulame. Praeguses kirjas tahan rääkida esimesest. On selge, et heliline loomine, nagu

üldse iga teine loomine seda elavamaks, väärtuslikumaks, mitmekesisemaks muutub, mida rohkem ta leiab tarvitamist.

Seega on suurem tarvitamine ühtlasi ka loova helikunsti toetamine. Tarvitajatele kättesaadavaks tegemiseks peab aga helitöid paljundama — trükkima, mis kuludega ühenduses. Päälegi peab autor ka mõnagi saama

oma töö eest. Kuna need kulud trükitud noodi hinna kaunis kõrgele tõstavad, ostetakse neid nootised vähe, mille tagajärjel ka nende trükkimine on õige väike. Seda rohkem peaksid aga need vähesedki kogud, mis trükist ilmuvad, ostjaid ja tarvitajaid leidma. Vastasel korral võib meie helitööde kirjastamine täitsa välja surra. Ühenduses sellega jääks ka heliline looming kängu. Et nende pahede vastu võidelda, peaksid laulukoorid omale aegamööda soetama noodi kogud, mis sisaldaksid lauldava materjaali trükitud nootides. Omavaheline nootide paljundamine mimeografeerimise, shapiroografeerimise teel, nagu see enamal ajal meil moodiks oli ja paljude kooride poolt veel praegugi tarvitamist leiab, peaks täiesti kaduma. Kui me sellest ei loobu, ei saa ka meie noodikirjastus jalgu alla ja selle all kannatab just esimeses joones meie loov helikunst. Ei ilmu enam midagi uut ja varsti pole kooridel enam midagi laulda. Kujutame endale ette, mis see tähendab, kui laulukoorid ka noote ei osta. Kellele siis neid ülepää trükkida? Lauluseltside kassad peaksid teatava summakese iga tegevusaasta algul määrama nootide ostmiseks, oma repertuaari värskendamiseks, kuid — kordan veel — ärge paljundatagu, vaid muretsetagu igale lauljale trükitud eksemplaar, ehk kui see läbiviidav pole, siis vähemalt üks iga kahe laulja pääle.

Omavoliline paljundamine on ka otse säädusevastane teguviis, mida autori õiguse säädus karistab. See on nagu võõra vara omavoliline tarvitamine. Meil ei olda aga sellega veel harjunud ega asja tõsisemalt järelekaalutud, seepärast astuvad paljud koorid selle väärsammu päris alateadlikult, ilma paha aimamata. Nii siis noodikogude asutamisele! Algust võiks teha „Muusikalehe“ noodilisaga, mida seni on ilmunud 4 trükipoognalist vihku. Aasta lõpuks oleks 6 vihku, mis sisaldaksid üle paarikümne laulu. Laulud on — õige vähese erandiga — kõik uued ja esimest korda trükkis. Ettekande raskuse järele on sisu sarnane, et säält nii vähemad ja nooremad kui ka suuremad ja solüüdimaad koorid oma jõukohast materjaali leiavad. Säält leidub vähemaid — kergemaid, ühtlasi aga ka suuremaid, raskemaid laulusid. Nii siis igarihele midagi parajat. Oleks kõigiti loomulik, kui laulukoorid muretseksid endale tähendatud kogud, et oma tegevusmaterjaali värskendada. Sellest kogust valitakse ka tulevase üldlaulupeo laulud. Nende laulmine

koorides peab tegema kindlaks, missugused laulud selleks kõige kohasemad. Nii on laulukooridel sellepoolest otstarbekohane just neid laulusid harjutada, siis pole üldlaulupeo eel nii palju tööd ega vaeva. See „Muusikalehe“ noodilisa on aga nii mõeldud, et ta aasta lõpul raamatuks köidetakse, millepärast ei saa teda mitte üksikute vihkude kaupa muretseada, vaid tuleb kas aasta ehk pooleaasta tellimisena „Muusikalehe“ talitusest lunastada. Lubage, et ma lõpuks väikese kalkülatiooni teen: üksik noodi vihk maksab 20 marka, mis teeks aasta kohta $20 \cdot 6 = 120$ marka. Ütleme, et koor on 50-liikmeline. (See on juba suurem koor). Siis teeks see aastaks $120 \cdot 50 = 6000$ marka, mida aga võib jagada pooleaasta kaupa. Koorid saaks aga omale selle läbi solüüdsed noodi kogud, mis nende tegevust märksa viljarikkamaks teeks.

Eesti loova helikunsti eluliste huvide nimel peaksid laulukoorid neist väikestest rahalistest ohvritest üle saama.

Seda on ka mitmed suuremad koorid juba teinud, nagu Üliõpilaste segakoor, kes 100 eksemplaari tellis. Ka Estonia Muusika Osakonna segakoor ja teised Tallinna suuremad koorid kavatsevad samuti talitada. Huvitav ja iseloomulik on asjaolu, et Kehra Tuletõrjajate Segakoor, milles ainult 15 lauljat, on 15 eksemplaari „Muusikalehte“ ühes muusikalise lisaga tellinud. Sarnast huvi ja arusaamist tuleb hinnata. Nii siis: „Loobugem nootide omavolilisest paljundamisest ja asugem trükitud noodimaterjaali muretsemisele!“

Muusikalise tervitusega

J u h a n A a v i k.

Öiendus.

Hra A. Rassa — Petseri gümnaasiumi lauluõpetaja ja üldkooride juhataja tänavusruvisel Petseri laulupeol — on meie lehe nr. 7 ilmunud Petseri laulupeo arvustuse kohta öienduse saatnud, milles vastu vaidleb arvustaja J. K. väidetele üldkooride juhataja kohta.

Hra Rassa toonitab, et ta Petseris mõne hää aasta muusika alal on töötanud ja teda kunagi kui „tehniliselt vilumatut“ koorijuhti attesteeritud pole, vaid just selle vastu ta nii hästi I. ja II. Petseri laulupidude üldjuhina, kui ka oma kooriga esinemistel Petseris samuti ka väljaspool publiku täielise poolehoidu olla võitnud.

Tahaksime soovida, et öiendajal õigus oleks ja arvustaja asja pääle ehk vahest liiga musta prilli läbi vaadanud. Toimetus.

Õesti Trükitööstuse ja Kirjastuse Aktia-Selts

„Õhiselu“ trükikoda

Pikk uul. 42 Tallinnas Kõnetr. 490

Valmistab ajakohaste masinatega ja moodsaate trükikähtedega

igasuguseid trükitoid

Jauluseltsidele ja kooridele

n o o d i t r ü k k

Töö kiire ja korralik

Hinnad mõõdukad

°/ü ESTO-MUUSIKA

Pääladu: Tallinnas, Vanaturu kael 18/3 --- Kõnetraat 10-24

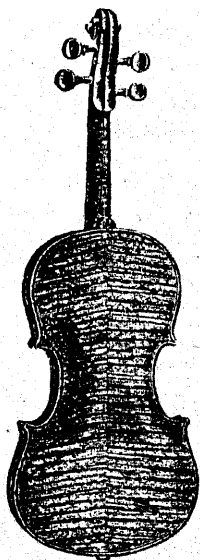
Osakond: Tartus, Promenaadi uul. 2 --- Kõnetraat 6-45

KÕIGE SUUREM MUUSIKA ERI-ÄRI EESTIS

Noodid	Harmooniumid
Muusikariistad	Grammofonid
Klaverid	Keel- ja puhkpillid

Igasugused muusikariistade osad

Kõige paremate kodu- ja väljamaa ilmavabrikute ainuesitused

Müük vabriku hindadega

EESTI LAULJATE LIIDU
MUUSIKALEHT
ILMUB KORD KUUS

Muusikalehe eesmärgiks on Eesti muusikaelu kõigekülgselt valgustada ja selle loomulikule arenemisele soodsat pinda luua. Selleks tahab Muusikaleht eestkätt silmas pidada meie laulu- ja mängukooride edenemist, neid Lauljate Liidu ümber koondades, kui ka kõiki teisi muusikalisi päevaküsimusi käsitada, neilt mitmesugustelt aladelt, mis on tähtsad Eesti rahvuslise muusika kultuuri kõrgele tõstmiseks. Kaasa aidata Eesti helikunsti kõigekülgsel õitseleviimisele — see on Muusikalehe kauge siht.

Muusikaleht toob ülevaateid väljamaa muusikaelust ja tahab iseäranis meie naaberrahvastega sellel alal lähedat sidet pidada.

Muusikalehele on kaastööd lubanud järgmised heliloojad, muusikategelased ja kunstn.: Mag. Joh. Aavik, Miina Hermann, A. Kalnin (Läti), A. Kapp, A. Kasemets, prof. Heikki Klemetti (Soome), C. Kreek, prof. Ilmari Krohn (Soome), A. Krull, R. Kull, P. Laja, H. Laksberg, A. Läte, prof. A. Lemba, Armas Maasalo (Soome), Leevi Madetoja (Soome), E. Mesiäinen, H. Meri, L. Neumann, M. Pukits, J. Paulsen, W. Peerna, P. Ramul, G. Reeder, M. Saar, J. Saar, J. Sahlit (Läti), J. Simm, A. Schmidt, Aino Tamm, prof. J. Tamm, V. Tamman, Tenno-Vironi, A. Topman, K. Tuvike, K. Türnpu, A. Vedro, mag. O. Väisanen (Soome) ja teised.

Muusikaleht annab aasta ja poolaasta tellijatele kaasandena aasta kohta kuus vihku koorilaule, mille välja- valiku teeb muusika toimkond, kuhu kuuluvad J. Aavik, Miina Hermann, A. Kasemets, C. Kreek, P. Ramul, J. Simm, K. Türnpu.

Muusikalehe väljaandjaks on Eesti Lauljate Liit, vastutavaks ja tegevaks toimetajaks Juhan Aavik. Muusikaleht ilmub kord kuus, iga kuu lõpul. Tellimise hind ühes saatekuludega aastas: 400 marka, poolaastas 200 marka. Üksiknumber 30 marka, ühes noodilisaga 50 marka.

Toimetuse ja tallituse adress:

TALLINN, E.Laulj.Liidu Muusikaleht — Müürivahe uul. 16

Toimetaja adress: TARTU, Viljandi uul. 17, krt. 2.